

بررسی رابطه‌ی سبک مدیریت کلاس معلمان با سازگاری اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان پایه ششم شهر بانه

ماریا جعفری

کارشناسی ارشد، گروه علوم تربیتی، واحد سقز، دانشگاه آزاد اسلامی، سقز، ایران

jafarymaria.1366@gmail.com

چکیده

هدف این پژوهش بررسی رابطه‌ی سبک مدیریت کلاس معلمان (مداخله‌ای، غیرمداخله‌ای و تعادلی) با سازگاری اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان پایه ششم شهر بانه بود. روش پژوهش حاضر روش توصیفی و همبستگی و با استفاده از پرسشنامه بوده است ابزار پژوهش، برای جمع‌آوری اطلاعات، روش پرسشنامه استاندارد بوده که شامل ۳ پرسشنامه، سبک مدیریت کلاس معلمان، سازگاری اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان، می‌باشد. نمونه مورد نظر براساس نمونه‌گیری مورگان شامل ۳۳۵ دانش‌آموز پایه ششم و ۱۲۵ آموزگار شهر بانه بود. نتایج تحقیق نشان داد بین سبک مدیریت کلاس معلمان (تعاملگرا) با سازگاری اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان پایه ششم شهر بانه (با ضریب همبستگی) $(+0/665)$ و سطح معناداری $(+0/001)$ رابطه مستقیم و معناداری وجود داشته همچنین بین مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان با سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان (با ضریب همبستگی) $(+0/602)$ و سطح معناداری $(+0/001)$ رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. نتیجه این که با افزایش بکارگیری سبک مدیریت تعاملگرا توسط آموزگاران در کلاس درس، میزان سازگاری اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان افزایش می‌یابد.

کلیدواژه‌ها: کلاس، دانش‌آموز، سبک مدیریت، مهارت‌های ارتباطی، سازگاری اجتماعی

مقدمه

در جریان ارتباط های آموزشی، معلم را میتوان کلید و عامل اصلی کنترل و هدایت رفتار فراگیران و نیروی مؤثر در برقراری ارتباط و سودمندی آن در کلاس درس دانست، زیرا او می تواند با توجه به بازخورد فراگیران، شرایط و عوامل مؤثر ارتباط با شاگردان و نیز کیفیت و سودمندی تفهیم مطالب درسی را بیشتر کند و در نتیجه، سطح و میزان یادگیری را افزایش دهد (شعبانی، ۱۳۸۶).

اما طبق نظر اکثر معلمان، هنگامی که مشکلات رفتاری در کلاس به طور فراوان رخ میدهد؛ برقراری ارتباط در جریان تدریس مختل می شود و آنان قادر به آموزش و دانش آموزان قادر به یادگیری نخواهند بود. مهمتر آنکه، حتی اگر معلمان از مهارت تدریس به خوبی بهره مند باشند، بازهم از شروع بد رفتاری دانش آموزان در کلاس بیمناک اند (لویز، ۱۹۹۷، به نقل از دینی پور، ۱۳۹۵) به همین دلیل، مدیریت کلاس برای خلق بهترین محیط برای یادگیری، اولویت نخست در مسئولیت های معلم کلاس به شمار می آید (مارتین، ۲۰۰۳، به نقل از دینی پور، ۱۳۹۵)

واژه (مدیریت کلاس^۱) در اغلب تعاریف سنتی، هم معنا با واژه انضباط به کار رفته است. به عنوان مثال دوپل (۱۹۸۶) کلاس را «درمان بد رفتاری ها و اختلالاتی که در محیط آموزشی رخ میدهد» تعریف میکند. به عقیده وی، هدف مدیریت کلاس ایجاد و حفظ نظم اجتماعی به منظور آموزش و یادگیری بهتر است (دوپل، ۱۹۸۶؛ به نقل از امینی، رحیمی و برزکی، ۱۳۹۴). یک تعریف جامع و دقیق از مدیریت کلاس توسط ولفگانگ^۵ و گلیکمن^۶ (۱۹۸۶) بیان شده است؛ به گفته آن ها «مدیریت کلاس، یعنی کلیه تلاشهای معلم برای سرپرستی فعالیتهای کلاس، که شامل تعاملات اجتماعی، رفتار دانش آموزان و یادگیری است» در این تعریف، چند جنبه اساسی برای مدیریت کلاس فرض شده است و یکی از آنها انضباط یا مدیریت رفتار است؛ بنابراین مدیریت کلاس، شامل انضباط میشود؛ ولی محدود به آن نیست (ولفگانگ و گلیکمن (۱۹۸۶)؛ به نقل از شعبانی، ۱۳۸۶).

مدیریت کلاس برای خلق بهترین محیط ممکن به منظور یادگیری دانش آموزان اولویت نخست در مسئولیت معلم به شمار می آید. با توجه به این تعریف مدیریت کلاس، متغیری کلیدی در ایجاد جو مطلوب برای آموزش و یادگیری به شمار می آید؛ یعنی علاوه بر آموزش، شامل کلیه تعاملات دانش آموزان با معلم و با یکدیگر و نیز محیط فرهنگی- اجتماعی و روان شناختی کلاس میشوند که این عوامل هم میتواند بر وضعیت روان شناختی، سازگاری و مهارت ارتباطی دانش آموزان مؤثر باشد. سبکهای متفاوتی که معلمان در مدیریت کلاس برمی گزینند میتواند اثرات متفاوتی بر جریان کلاس درس بگذارد. پژوهش های بی شماری نشان داده است که بسیاری از مشکلات اخلاقی و اجتماعی کودکان حاکی از جذاب نبودن محیط مدرسه و کشمکش های اینگونه ی دانش آموزان با معلمان و افت تحصیلی آنان بوده است و لذا وجود مدیریت کارآمد معلمان و ایجاد شرایط لازم برای تسهیل در امر یادگیری در کلاس که مطابق نیازها و ویژگیهای فراگیران باشد لازمه ی جامعه ی امروزی و راهگشای بسیاری از مشکلات کودکان و نوجوانان میباشد. (امینی، رحیمی و برزکی، ۱۳۹۴) اینک در فضای آموزش فعلی به جای اینکه به دانش آموزان توصیه ی نظم و انضباط شود، باید به معلمان یادآوری گردد که در اداره ی کلاس شان از روشهای مدیریتی نوین استفاده گردد و معلمان با توانمندی مدیریتی خود میتوانند پایگاه و منزلت واقعی خود را حفظ کنند (مصائبی، ۱۳۸۸). شناخت دقیق دانش آموزان کار دشواری است و بسیاری از آنها ممکن است به واسطه تجارب تلخی که در سالهای قبل از تحصیل داشته اند از درس رویگردان باشند، یکی از منابع اصلی این مشکلات عدم ارتباط لازم و کافی بین معلم یا مربی و تک تک دانش آموزان و مدیریت کلاس است

¹ Lewis

² Martin

³ Classroom Management

⁴ Doyle

⁵ Wolfgang

⁶ Glickman

(استوار، ۱۳۹۲).

با توجه به وجود قابل ملاحظه ی این نوع رفتارها در مدارس، مسئله رشد سازگاری اجتماعی و مهارت های ارتباطی در آموزش و پرورش تا حدودی نادیده گرفته شده و به تعبیری آموزش و پرورش در افزایش مهارتهای اجتماعی دانش آموزان موفق عمل نکرده است (لیوارجانی و غفاری، ۱۳۹۰).

کلاس درس به عنوان یک سیستم اجتماعی مجموعه ای از نقش های به هم پیوسته ای است که به صورت یک کل واحد و منسجم درصدد تحقق اهداف آموزشی و پرورشی است. کلاس مانند سایر سیستم های اجتماعی دارای عناصر اساسی شامل باورها، احساسات، قواعد و مقررات، هنجارها، پایگاه نقش، قدرت، مقام، تسهیلات، اجرائیات، تنش و فشار است. باین وجود عناصر تشکیل دهنده ی کلاس درس آنقدر به یکدیگر وابستگی متقابل دارند که جدا از هم قابل تشخیص نیستند. درهم تنیدگی این عناصر را در هر فعالیتی در درون کلاس درس میتوان مشاهده نمود. تحقق اهداف تربیتی در کلاس درس فاقد دیگر سازمان های اجتماعی مستلزم مدیریتی اثربخش و کارا از طریق انجام وظایفی چون برنامه ریزی، سازماندهی، رهبری، ایجاد انگیزش، کنترل ارزشیابی است. مسئولیت اداره ی کلاس و تحقق اهداف آموزشی به عهده ی معلم است؛ بنابراین معلمان در نقش مدیر کلاس درس ایفای نقش می نمایند. مدیریت و رهبری اثربخش درواقع موضوع ایجاد اشتراک مساعی در ارتباطات موجود در کلاس درس است. روابط بین معلم و شاگرد، نوع هنجارها، قوانین و مقررات و نقش های رهبری معلمان در کلاس با یکدیگر متفاوت است (کیامنش، ۱۳۸۰).

اداره و رهبری کلاس درس همیشه یکی از عمده ترین مسائل معلمان بوده است. اداره و کنترل مناسب کلاس درس درواقع پیش نیاز ایجاد یک محیط یادگیری اثربخش و دستیابی به اهداف آموزشی است و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در کلاس هایی که به خوبی مدیریت می شوند بیشتر است. در این کلاسها دانش آموزان بیشتر فعالیت میکنند و فرایند یادگیری در سطح بالایی سازمان یافته است (علاقه بند، ۱۳۹۳).

معلمان در راستای انجام وظایف مدیریتی خود در نقش تسهیل کننده، مشاور یا دستوردهنده ظاهر می شوند؛ بنابراین سیستم های اجتماعی در کلاس درس دارای ساختار خاصی می گردند که هرکدام نتایج پرورشی خاصی را به دنبال خواهند داشت (فراهانی و عبادی، ۱۳۹۴).

مدیریت کلاس دارای کارکردها مؤلفه هایی چون سازمان دهی، تولید فکر، کار گروهی و مشارکت هنجارسازی، نظارت و پیشرفت، پیش بینی رویدادهای آموزشی، تبدیل نقاط ضعف به نقاط قوت، ایجاد نظم و آرامش، تسهیلگری، توجه به فراگیران است. این مؤلفه ها را میتوان طبقه بندی و در چارچوب کمی کارکردهای مدیریت آموزشی یعنی طراحی و سازماندهی و رهبری، نظارت و کنترل و ارزشیابی و ایجاد جو یادگیری موردبررسی قرارداد (سلطانی، ۱۳۸۲).

مازانو (۲۰۱۲) با اشاره به این واقعیت که عوامل متعددی در فرایند تدریس اثربخش مؤثر میباشند، معتقد است که مهمترین عوامل تعیین کننده در این زمینه به فعالیت ها و اقداماتی مربوط می گردد که در قالب سبک مدیریت کلاس درس توسط معلمان، استادان و مجریان برنامه های درسی انجام میشود (مازانو، ۲۰۱۲) به نقل از امینی، رحیمی و برزکی، ۱۳۹۴) استفاده از سبک مدیریت مناسب توسط معلمان باعث ایجاد محیطی میشود که در آن دانش آموزان نه بر مبنای انگیزه اجتنابی، برای احتراز از تنبیه یا به صرف کسب تشویق، بلکه بنا به حس مسئولیت پذیری و به اشتیاق یادگیری رفتار می کنند و سبک مدیریت کلاس ارتباط مستقیمی با سازگاری اجتماعی و مهارت های ارتباطی دانش آموزان دارد (حمیدی، حاتمی، احدی و اسدزاده، ۱۳۹۱).

سبک مدیریت کلاس توسط معلمین بر رفتار و سازگاری و امورات روانی و فکری و مهارت ارتباطی دانش آموزان تاثیر زیادی دارد این سه مؤلفه برهم اثر میگذارند و نقش مهمی در پیشرفت رفتاری و درسی دانش آموزان ایفا میکنند و همانگونه که سازگاری اجتماعی از فرهنگ و گروه های اجتماعی و بخصوص محیط آموزشی که فرد در ارتباط با آنها قرار دارد تأثیر پذیرفته و میزان برخورداری از این مهارت ها در سلامت رفتاری و اجتماعی افراد نقش بسزایی را ایفا می نماید. نکته ی قابل توجه آن است که افراد دارای

سازگاری اجتماعی ضعیف، در معرض خطرات متعددی از قبیل افسردگی، اضطراب اجتماعی، تنهایی قرار دارند (رئییسی گهرویی، ۱۳۹۳) و نکته مهم این است که یکی از راه های پیشگیری از بروز مشکلات روانی و رفتاری، ارتقای ظرفیت روانشناختی و سازگاری افراد است که از طریق آموزش مهارت های ارتباطی، جامعه ی عمل می پوشد. فقدان مهارت ها و توانایی های عاطفی و ارتباطی مرتبط با زندگی، افراد را در روبه رو شدن با مسائل و مشکلات آسیب پذیر میکند و آنها را در معرض انواع اختلال های روانی- اجتماعی و رفتاری قرار می دهد.

مهارت های ارتباطی در کاهش رفتارهای پرخطر و افزایش خودتکایی و اعتمادبه نفس و سازگاری اجتماعی تاثیر گذار است. آموزش این مهارت ها سبب بهبود مهارت های اجتماعی و ارتباطات بین فردی، افزایش رفتارهای مثبت اجتماعی و سازگاری اجتماعی، افزایش رضایت از سیستم خانوادگی و سازگاری با خانواده و افزایش مهارتهای مقابله ای شده است (محمدخانی، ۱۳۸۵).

فرآیندهای سازگاری در زمینه ی ارتباط های مفید اجتماعی شکل میگیرد و اجتماعی شدن و یادگیری مهارت های ارتباطی، زمینه ی افزایش سازگاری را فراهم میکند. بدون تردید تأمین سازگاری در قالب گسترده ی اجتماعی و وقایع آسیب زای زندگی، امری اجتناب ناپذیر است و سازگاری با خود و محیط برای هر موجود، یک ضرورت حیاتی به شمار می آید؛ حال که نمی توان مانع تغییرات و پیچیدگی های جامعه و گسترش روابط اجتماعی و بین فردی افراد شد، از یک طرف راهی جز آماده کردن نسل نوحاسته برای روبه رو شدن با موقعیت های دشوار زندگی جدید باقی نمی ماند (فراهانی و عبادی، ۱۳۹۴) و با این استدلال آموزش مهارت های ارتباطی با حمایت سازمان های ملی و بین المللی برای پیشگیری کودکان و نوجوانان از بیماری های روانی و کج روی های اجتماعی امری ضروری است. از طرفی دیگر کودکان و نوجوانان سازندگان فردای کشور هستند و هویت یابی آنها مسیر پرپیچ و خمی است که در آن نوجوانان به سمت پذیرش ارزش های جامعه و والدین پیش میروند. پس سازگاری و مهارت ارتباطی درست امروز آنها اثر قابل توجهی در سازگاری آتی آنان در نقش های شغلی، خانوادگی و... خواهد داشت.

بنابراین یکی از اهداف عمده آموزش و پرورش، نیل به سازگاری اجتماعی دانش آموزان و برقراری رابطه مفید و مؤثر با دیگران و پذیرش مسئولیت اجتماعی است؛ بنابراین آموزش مهارت های ارتباطی که دانش آموزان به آنها نیاز دارند، ضرورت دارد. یکی از ویژگی های مهارت های ارتباطی اکتسابی بودن آنهاست که از طریق سبک مدیریت معلمان در کلاس درس و مدرسه شکل می گیرد و در حال حاضر بسیاری از محققان اتفاق نظر دارند که بیشتر رفتارهای اجتماعی آموختنی هستند، زیرا دانش آموزانی که در محیط های نامناسب بزرگ شده اند، از لحاظ اجتماعی رفتارهای نامطلوب دارند (بیگی و فیروزبخت، ۱۳۸۸).

در این پژوهش در پی پاسخ به این سوال هستیم که رابطه ی سبک مدیریت کلاس معلمان با سازگاری اجتماعی و مهارت های ارتباطی دانش آموزان پایه ششم شهر بانه چگونه است؟

مدیریت کلاس درس

مدیریت کلاس اولین سنطح مدیریت آموزشی است و پایه ی سطوح بالاتر مدیریت یعنی مدیریت مدرسه، مدیریت ناحیه و مدیریت کل نظام آموزش و پرورش محسوب می شود و در شکل دادن به ساختار آموزش و فرایند تدریس و ساخت شخصیت و روند ذهنی، عاطفی، آموزشی و تربیتی دانش آموزان نقش اساسی دارد (صباغیان، ۱۳۸۵). بنابراین پیشرفت هر جامعه به چگونگی کیفیت آموزش و پرورش آن جامعه بستگی دارد. کلاس، مرکزی برای نظام پویای تعامل انسان است. هر روز هزاران رفتار کلامی و غیرکلامی به طورفردی و جمعی در کلاس اتفاق می افتد که در جای خود قابل تأمل است.

مدیریت کلاس درس، مانند دیگر موقعیت های اجتماعی و گروهی، مستلزم انجام دادن کارکردهای مدیریت یعنی طراحی و سازماندهی، رهبری، نظارت و کنترل وارزشیابی است. تحقق این کارکردها جو کلاس را برای

یادگیری و آموزش فراهم میکند. موقعیت کلاس درس ویژگیهای خاصی دارد که تفکیک کارکردها از یکدیگر به سختی امکان پذیر است، ولی تحقق کلیه کارکردها در فرایند اداره کلاس درس ضروری است. اداره کلاس درس همواره پیش نیاز یک محیط یادگیری اثربخش برای دست یابی به اهداف آموزشی است. طراحی و سازماندهی کلاس درس اداره کلاس درس را آسان تر می کند. این فعالیت باید به گونه ای طراحی شود که از طریق آن فرصت های یادگیری بیشتری فراهم شود و مهارت های اجتماعی و مشارکتی دانش آموزان رشد و ارتقاء یابد. بررسی های مرتبط با طراحی و برنامه های کلاس درس نشان می دهد که نبود یک برنامه درسی و سازماندهی متناسب بروز بسیاری از مشکلات رفتاری در بین دانش آموزان را موجب میشود. به خصوص زمانی که با خصوصیات و ویژگیهای روانی آنها بی ارتباط باشد (اولیوا، ۱۳۷۹)

در اداره کلاس درس طراحی و سازماندهی، موضوعی اساسی و ضروری است و مستلزم درگیر شدن فکر معلم برای چگونگی سازماندهی بهتر است. سازماندهی به نظم و ترتیب درسی و اجتماعی دانش آموزان در کلاس درس مربوط می شود. این فعالیت مستلزم صرف وقت و توجه به روشهایی است که میتواند از مشکلات رفتاری دانش آموزان جلوگیری و رفتارهای اجتماعی و مناسب دانش آموزان را بهبود بخشد؛ بنابراین سازماندهی نکردن کلاس درس بی توجهی به جریان تدریس و یادگیری را موجب میشود (علاقه بند، ۱۳۹۳)

پژوهش های کارولین اورتسون (۱۹۸۷) درباره مدیریت اداره کلاس نشان میدهد که کلاس درس مستلزم قواعد و مقررات روشن و واضحی است که معلمان برای کنترل کلاس آنها را وضع و به کار می گیرند. نظارت مداوم بر رعایت قواعد و مقررات، ثبت و نگهداری دقیق کارهای تحصیلی و تکالیف دانش آموزان و کنترل چگونگی روابط بین معلم و دانش آموزان یکی از کاربردهای ضروری مدیریت کلاس درس است. فنون مدیریت کلاس به وسیله عوامل مشخص کننده ی موقعیت معلم و دانش آموز اندازه گیری می شوند و نگرشهای دانش آموزان در کلاس رسمی و رشد آنان با مهارت های مدیریتی معلم در کلاس توسعه می یابد. گرچه کارایی معلم براساس نگرش، نیت و شخصیت از یک سو و همه جانبه بودن او براساس مهارت در توانمندسازی دانش آموزان از سوی دیگر سنگ بنای مدیریت کلاس درس است، اما معلم به مهارت ها و فنونی سازمان دهنده نیاز دارد تا شرایط بهینه ای را برای تحقق یادگیری خلق کند. مدیریت کار آمد معلمان و ایجاد شرایط لازم برای تسهیل در امر یادگیری در کلاس که مطابق نیازها و ویژگیهای فراگیران باشند، لازمه ی جامعه ی امروزی و راه گشای بسیاری از مشکلات نوجوانان می باشد. اینکه در فضای آموزش فعلی به جای اینکه به دانش آموزان توصیه ی نظم و انضباط شود، باید به معلمان یادآوری گردد که در اداره ی کلاس شان از روش های مدیریتی نوین استفاده گردد؛ و معلمان با توانمندی مدیریتی خود می توانند پایگاه و منزلت واقعی خود را حفظ کنند (تاج الدین، ۱۳۸۲).

یافته‌ها

رابطه ی سبک مدیریت کلاس معلمان با مهارت ارتباطی و سازگاری اجتماعی

جدول ۱- میانگین و انحراف استاندارد سبکهای مدیریت کلاس معلمان و مهارت ارتباطی و سازگاری اجتماعی دانش آموزان

گروه	متغیر	M	SD
معلمین	سبک مدیریت کلاس مداخله‌گر	۳۳/۳۱	۳/۱۹
	سبک مدیریت کلاس غیرمداخله‌گر	۱۶/۴۹	۲/۲۵
	سبک مدیریت کلاس تعامل‌گرا	۲۹/۴۱	۲/۷۱
دانش‌آموزان	سازگاری اجتماعی	۱۱/۹۴	۳/۲۸
	مهارت‌های ارتباطی	۱۲/۶۹	۲/۴۳

فرضیه‌ی اصلی

سبک مدیریت کلاس (تعامل‌گرا) معلمان با سازگاری اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان پایه ششم شهر بانه رابطه وجود دارد.

جدول ۲- آزمون ضریب همبستگی پیرسون فرضیه‌ی اصلی

سازگاری اجتماعی	سبک مدیریت	مهارت ارتباطی	آزمون ضریب همبستگی پیرسون	
۰/۶۰۲	۰/۸۲۳	۱	ضریب آزمون پیرسون	مهارت ارتباطی
۰/۰۰۱	۰		معناداری	
۳۳۵	۱۲۵	۳۳۵	تعداد	
۰/۶۶۵	۱	۰/۸۲۳	ضریب آزمون پیرسون	سبک مدیریت
۰/۰۰۱	۰	۰/۰۰۱	معناداری	
۳۳۵	۱۲۵	۳۳۵	تعداد	
۰/۰۰۱	۰/۶۶۵	۰/۶۰۲	ضریب آزمون پیرسون	سازگاری اجتماعی
	۰/۱	۰/۱	معناداری	
۳۳۵	۱۲۵	۳۳۵	تعداد	

جدول ۲، آزمون ضریب همبستگی پیرسون فرضیه اصلی را نشان می‌دهد همانگونه که مشاهده می‌شود نتایج به دست آمده از انجام آزمون پیرسون بین سبک مدیریت کلاس معلمان با سازگاری اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان پایه ششم شهر بانه از نظر پاسخگویان رابطه معناداری را نشان می‌دهد. ضریب همبستگی برابر با (۰/۸۲۳)، (۰/۶۰۲) (۰/۶۶۵) و سطح معناداری (۰/۰۰۱) می‌باشد.

نتیجه‌گیری

پیشرفت هر جامعه به چگونگی کیفیت آموزش و پرورش آن جامعه بستگی دارد. کلاس، مرکزی برای نظام پویای تعامل انسان است. هر روز هزاران رفتار کلامی و غیرکلامی به‌طور فردی و جمعی در کلاس اتفاق می‌افتد که در جای خود قابل تأمل است. آموزش و پرورش یکی از نهادهای اصلی جامعه است که تعلیم و تربیت و ساختن انسان مطلوب و مؤثر را در جامعه به عهده دارد. برای پرورش افراد مطلوب، نیاز به یک نظام آموزشی کارآمد است که اجزاء و عناصر آن اعم از مواد درسی، دانش‌آموز، معلم، وسایل آموزشی، فضا و غیره با یکدیگر ارتباط متقابل دارند تا اهداف مورد انتظار تحقق یابد. از طرف دیگر، تدریس و آموزش از نظر ماهیت یک نظام ارتباطی متقابل است و مدرسه به سان گروه پویایی، درصدد آماده کردن افراد برای ورود به جامعه در سطح بسیار گسترده‌تری است. کلاس درس نیز به عنوان یک گروه کوچک اجتماعی و کوچکترین خرده سیستم اجتماعی در نظام آموزشی دارای خصوصیات و ویژگی‌های منحصر به فردی است که آن را از سایر سازمانها و نهادهای اجتماعی متمایز می‌کند.

این خرده سیستم به دنبال تحقق اهداف آموزشی ن تربیتی است، از اینرو نیاز به مدیریت دارد با این تفاوت که در کلاس درس بیش از سایر سازمانهای اجتماعی و رسمی کارکردهای مدیریت درهم تنیده است و به راحتی از هم قابل تفکیک نیست. فنون مدیریت کلاس به وسیله ی عوامل مشخص کننده ی موقعیت معلم و دانش‌آموز اندازه گیری میشوند و نگرشهای دانش‌آموزان در کلاس رسمی و رشد آنان با مهارت‌های مدیریتی معلم در کلاس توسعه می یابد.

مدیریت کلاس اولین سطح مدیریت آموزشی است و پایهی سطوح بالاتر مدیریت یعنی مدیریت مدرسه، مدیریت ناحیه و مدیریت کل نظام آموزش و پرورش محسوب میشود و در شکل دادن به ساختار آموزش و فرایند تدریس و ساخت شخصیت و روند ذهنی، عاطفی، آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان نقش اساسی دارد گرچه کارایی معلم براساس نگرش، نیت و شخصیت از

یکسو و همه جانبه بودن او بر اساس مهارت در توانمندسازی دانش‌آموزان از سوی دیگر سنگ بنای مدیریت کلاس درس است، اما معلم به مهارت‌ها و فنونی سازمان دهنده نیاز دارد تا شرایط بهینه ای را برای تحقق یادگیری خلق کند. در خصوص اهمیت مهارت‌های ارتباطی و رابطه آن با سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان باید گفت که انسان همواره در ارتباط با محیط پیرامون خود با مسائل و مشکلات متنوع و ناشناخته ای روبرو است و برای پاسخگویی به خواسته های خود، نیازمند تعامل و سازگاری با محیط اطراف خود می‌باشد. این در حالی است که در دنیای معاصر، پیشرفت های تکنولوژیکی و ارتباطی نیز نقش هم‌نوایی، کنار آمدن و سازگاری با موقعیت ها و مسائلی پیش رو را ضروری‌تر ساخته است.

سازگاری جریانی است که در آن فرد برای وفق دادن خنود بنا فشارهای درونی و ملزومات بیرونی تلاش و کوشش به خرج می‌دهد یک فرد زمانی از سازگاری بهره مند است که بتواند میان خود و محیط اجتماعی اش رابطه ی سالم برقرار کند. محیط اجتماعی نیز در برگزیده خانواده، محل تحصیل، محیط کسب و کار و نظایر آن می باشد و اگر فردی نتواند با محیط خود به شیوه ای مطلوب رابطه برقرار کند، ناسازگار قلمداد می شود. سازگاری از بدو تولد همراه با انسان است و در هنر برهه‌ی زمانی بنه گونهای خاص، فرد آن را به کار میبرد. علاوه بر این، سازگاری دارای عرصه های مختلفی نیز هست. مثلا سازگاری در انتقال به محیط یا موقعیت جدید، سازگاری در روابط بنین فردی و سازگاری در موقعیتهای آموزشی که از آن تحت عنوان سازگاری تحصیلی یاد میشود سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان ناظر بنه توانمندی فراگیران در انطباق با شرایط و الزامات تحصیل و نقشهایی است که مدرسه به عنوان یک نهاد اجتماعی فراروی آنها قرار میگیرد. ارتباط امری اکتسابی است که مهمترین مکان برای کسب آن کلاس درس است. ارتباط و سازگاری اجتماعی نیز، عامل اصلی یادگیری است. «مدیریت کلاس» و «ارتباط» و سازگاری اجتماعی دارای کنش متقابل گسترده و پیچیده ای میباشند که خلل و ضعف در هر کدام تحقق اهداف تعلیم و تربیت را با چالش هایی عمیق روبرو خواهد ساخت.

پس بسیار شایسته است که مدیریت کلاس و اهم مطالب مربوط به سان بررسی شده و موانع و مشکلات مدیریت مؤثر بررسی شده تا با بهک ارگیری راهبردها بر مشکلات فائق آمده و محیط کلاس را به محیطی جذاب، شاد و مثبت جهت حداکثر تعامل و یادگیری تبدیل شود.

نتیجه گرفته شد که هرچه سبک مدیریت کلاس (تعاملگرا) توسط معلمین بیشتر مورد استفاده قرار گیرد، میزان سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان نیز به تبعیت از آن افزایش مییابد.

با توجه به نتایج؛ ذکر این نکته ضروریست که در جریان ارتباط های آموزشی، معلم را میتوان کلید و عامل اصلی کنترل و هدایت رفتار فراگیران و نیروی مؤثر در برقراری ارتباط و سونومندی آن در کلاس دانست، زیرا او می تواند با توجه به بازخورد فراگیران، شننرابط و عوامل مؤثر ارتباط با شننناگردان و نیز کیفیت و سونومندی تفهیم مطالب درسی و سنزگاری اجتماعی و انضباط، را بیشتر کند و در نتیجه، سطح و میزان یادگیری را افزایش میدهد.

هنگامی که مشکلات رفتاری در کلاس به طور فراوان رخ می دهد؛ برقراری ارتباط در جریان تدریس مختل میشود و آنان قادر به آموزش و دانش آموزان قادر به یادگیری نخواهند بود. مهمتر آنکه، حتی اگر معلم از مهارت تدریس به خوبی بهره مند باشند، بازهم از شننوع بدرفتاری و ناسازگاری دانش آموزان در کلاس درس بیمناکند. به همین دلیل مدیریت کلاس به شیوه تعاملی برای خلق بهترین محیط برای یادگیری، افزایش مهارت‌های ارتباطی و سازگاری اجتماعی دانش آموزان، اولویت نخست در مسئولیت های معلم.

منابع

امینی، محمد؛ رحیمی، حمید؛ غالمیان برزکی، زهرا (۱۳۹۴) بررسی سبک های مدیریت کلاس درس اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کاشان، مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دوره دوازدهم، شماره اول، صص ۹۳-۴۳.

تاج الدین کوردی سیدضیاءالدین (۱۳۸۲) مدیریت کلاسدرس. مفاهیم، شالوده ها و راهکارها، رشد.. جعفری پتی (۱۳۸۵) آموزش راهبردی فراشناختی: کلید انگیزش یادگیری، ترجمه، ابراهیمی قوام صغرا، انتشارات رشد.

شعبانی، حسن (۱۳۸۶) مهارتهای آموزشی و پرورشی (روشها و فنون تدریس)، نشر سمت.

صباغیان، زهرا (۱۳۸۵) معلم و دانش آموزان خجالتی و گوشه گیر، مجله پیوند، شماره ۳۱۹.

علاقه بند، علی (۱۳۹۳) مقدمات مدیریت آموزشی، نشر روان، تهران

کیامنش، علیرضا (۱۳۸۰) ارزشیابی آموزشی. انتشارات پیام نور. تهران

مصائبی، اسدالله (۱۳۸۸) تأثیر آموزش مدیریت خشم بر پرخاشگری و سازگاری اجتماعی دانش آموزان

پسر ۱۲-۱۵ساله، فصلنامه ی روانشناسی کاربردی، سال سوم، شماره ی، ۷۲-۵۰

Djigic, G. & Stojiljkovic, S .(2011). Classroom management styles, classroom climate and school achievement. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 29(1), 819 –828
Doyle, J.J(1979). Broad and Narrow Socialization. *Journal of Marriage & the Family*, 57, 617-628.

Martin. K.Naney and zening Yin (2003), construct validation of the Attitude &Beliefs on classroom management control inventory. *Journal of Classroom Interaction*, 33 (2), 6-15
Wolfgang.C.H, Glickman, C.D. (1986). *Solving discipline problems strategies for classroom teachers*. Boston MS Allyn and Bacon.